

**Підготовка педагогічних працівників
до прогнозування розвитку освітніх об'єктів
у системі післядипломної педагогічної освіти**

Гораш К. В.,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,

доцент кафедри менеджменту освіти та права

ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

м. Київ, Україна

Європейська інтеграція України передбачає приєднання української науки й освіти до міжнародного освітнього простору, що впливає на визначення нових векторів і стратегій підготовки і перепідготовки педагогічних працівників в системі післядипломної педагогічної освіти. Одним із ключових напрямів реформування української освіти є підготовка педагогічних працівників до інноваційних змін, передбачення наслідків інноваційних процесів і прогнозування розвитку освітніх об'єктів, процесів і явищ, що є особливо актуальним для сучасної реформи в Україні, яка відбувається в складних умовах державних і суспільних перетворень та світових викликів сьогодення (наприклад, пандемія COVID-19).

Потреба передбачення результатів реформ і наслідків інноваційних змін освіти як у сучасних соціально-економічних умовах, так і в перспективі, зумовлює впровадження в освітній процес закладів післядипломної педагогічної освіти нових навчальних дисциплін, елективних курсів і спецкурсів, які б дали змогу педагогічним працівникам бути активними та компетентними учасниками освітніх реформ, зокрема – розбудови Нової української школи [3].

Прогнозування розвитку освітніх об'єктів передбачає розроблення прогнозів, експертних висновків, концепцій, прогностичних моделей, сценаріїв, перспективних планів розвитку закладу освіти тощо. Це викликає потребу підготовки керівників закладів освіти, викладачів, вчителів і спеціалістів

(методистів) районних (міських) органів управління до застосування методів і засобів прогнозування.

Опитування слухачів курсів підвищення кваліфікації Центрального інституту ДВЗО «Університет менеджменту освіти», що проводилось у 2019-2020 роках (в опитуванні взяли участь 48 керівників закладів загальної середньої та професійної освіти), показало, що педагогічні працівники на запитання «Чи використовуєте Ви в професійній діяльності освіти методи прогнозування?» стовідсотково відповіли – «Так». Далі, в анкеті, є запитання (№7) «Які методи прогнозування Ви використовуєте в управлінській діяльності або в освітньому процесі», на яке 39 опитуваних (81 %) не надали відповіді, а 9 керівників (29%) вказали такі методи, як аналіз інформації, спостереження, експертне оцінювання.

Отже, проведення анкетування і співбесід зі слухачами курсів підвищення кваліфікації дало змогу зробити висновки, що практично більшість керівників закладів освіти здійснюють прогностичну діяльність переважно на інтуїтивному рівні. Перспективні плани роботи закладу освіти і концепції розвитку формуються на основі власного досвіду роботи керівника і педагогічних працівників, які входять до робочих груп розроблення цих документів. Такий підхід не забезпечує точних прогнозів, що ґрунтуються на науковому знанні та розробляються за перевіреними методиками прогнозування. Точні прогнози щодо функціонування і розвитку закладу освіти в перспективі на 5, 10, 20 років є важливим чинником у забезпеченні конкурентоспроможності закладу освіти та його протистоянню ризикам і викликам.

З метою підвищення професійної компетентності педагогічних працівників з наукового прогнозування розвитку об'єктів освіти та підготовки їх до застосування методів прогнозування в Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» у 2020 році впроваджено в освітній процес спецкурс «Прогнозування розвитку освітніх систем і об'єктів».

Важливими для дослідження проблеми підготовки педагогічних працівників до прогнозування освітніх систем і об'єктів є результати наукових

досліджень прогностики – науки про передбачення закономірностей розвитку і зникнення явищ і процесів у природі й суспільстві та тенденції розвитку людства, націй, держав та перспективи змін в різних галузях і сферах життєдіяльності людини [3; 4].

Для розроблення змісту і структури спецкурсу використано;

- визначені й обґрунтовані Б. Гершунським тенденції планування і прогнозування розвитку систем, методи і засоби прогнозування та способи їх застосування в теорії й практиці педагогічної науки [1];

- теоретичні основи інноваційного розвитку освіти й управління закладом освіти та закономірності перебігу освітніх процесів в умовах інноваційних змін, що досліджувались О. Топузовим [4];

- концептуальні засади прогнозування розвитку загальної середньої освіти, технології та методики педагогічного прогнозування, які розкрито в працях Л. Онищук. Зокрема, визначені, узагальнені та охарактеризовані ключові дефініції прогнозування як складника освітньої діяльності [3].

Основними завданнями спецкурсу є:

1) поглибити у слухачів курсів підвищення кваліфікації знання з основ теорії і практики прогнозування та розвитку освітніх систем і об'єктів;

2) розвивати навички й уміння застосування методів і засобів прогнозування в освітній і управлінській діяльності педагогічних працівників;

3) розширити розуміння термінів і понятійних категорій наукового прогнозування, зокрема сутності методів і засобів прогнозування;

4) мотивувати слухачів до застосування методів і засобів прогнозування в поточному та плануванні розвитку освітніх об'єктів і різних видів освітньої діяльності;

5) розвивати педагогічну культуру й навички конструктивного спілкування.

У програмі спецкурсу розкрито концептуальну, продуктивну, інформаційну, контекстуальну, комунікативну компетенції, які забезпечують

розвиток професійної компетентності педагогічних працівників у процесі навчання за програмою спецкурсу.

Процес навчання за програмою спецкурсу ґрунтується на дотриманні принципів науковості, гуманізму, демократичності й інноваційності освіти та на наукових знаннях про освіту, методологію науково-педагогічних досліджень і педагогічної діяльності.

Структура спецкурсу «Прогнозування розвитку освітніх систем і об'єктів» включає три модулі: 1) «Методологічні основи прогнозування та розвитку освіти»; 2) «Методи і засоби прогнозування розвитку освітніх систем і об'єктів»; 3) «Технологія розроблення прогнозів розвитку освітніх об'єктів: види прогнозів та етапи розроблення».

Зміст модулів передбачає викладення навчальних матеріалів через різні форми занять: лекції, практичні, семінарські заняття та самостійну роботу слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Спецкурс призначено для керівників, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів освіти, працівників методичних служб, студентів педагогічних закладів вищої освіти.

За результатами навчання за програмою спецкурсу «Прогнозування розвитку освітніх систем і об'єктів» слухачам курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» пропонувалось відповісти на запитання анкети. В опитуванні взяли участь 65 слухачів (керівники закладів загальної середньої, передвищої та професійної освіти, науково-педагогічні працівники вищої та передвищої освіти, вчителі шкіл). Анкетування дало змогу з'ясувати, що:

- 100% педагогічних працівників вважають прогнозування важливим складником освітньої діяльності;
- 86 % – довіряють прогнозам, які розроблені на науковій основі;
- 63 респонденти назвали понад 5 методів прогнозування;
- 14% – без помилок розподілили методи прогнозування за видами;

- 68% слухачів (переважно керівники закладів освіти) повідомили про застосування методів прогнозування в професійній діяльності;

- свій рівень володіння методами прогнозування слухачі визначили так: 0% - високий, 58% - достатній, 42% - недостатній, 0% - низький.

Отже, впровадження спецкурсу «Прогнозування розвитку освітніх систем і об'єктів» в освітній процес закладів вищої та передвищої педагогічної освіти, післядипломної педагогічної освіти дасть змогу підвищити рівень підготовки та перепідготовки педагогічних працівників, зокрема – керівників закладів освіти, спеціалістів відділів (управлінь) освіти й методистів районних (міських) методичних центрів), викладачів і вчителів, що сприятиме їх професійному розвитку і ефективності професійної діяльності в умовах інноваційних змін освіти.

Література:

1. Гершунский Б. С. Образовательно-педагогическая прогностика. Теория, методология, практика : учеб. пособ. М. : Флинта : Наука, 2003. 768 с.
2. Онищук Л.А. Концепція прогнозування розвитку загальної середньої освіти. Київ: Педагогічна думка, 2016. 36 с.
3. Прогнозування розвитку загальної середньої освіти: теорія і методологія : монографія / Л. А. Онищук, А. Д. Цимбалару, К. В. Гораш та ін.; / за наук. ред. Д. О. Пузікова. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2019. 240 с.
4. Топузов О. М. Педагогічна прогностика: теоретико-методична основа прогнозування розвитку педагогічних наук і педагогічної практики. *Рідна школа*. 2014. № 7. С. 32 – 38.